

ÄLDRE KARTOR ÖVER HALLAND

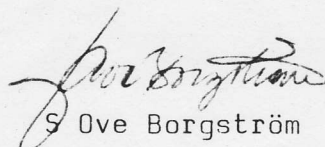
I lantmäteriets arkiv finns åtskilliga kartor med oskattbart kulturhistoriskt värde. Enskilda forskare och hembygdsföreningar har i ökande omfattning kommit till oss för att studera kartor och handlingar rörande hembygden. Många har också frågat efter kopior. Flertalet kartor avser mellertid endast en by eller ett hemman och intresset blir därmed begränsat till några få kopior av varje karta. I många fall är också format och utförande sådant att kopiering försvåras. Därför har vi nu valt att framställa kopior av ett par äldre kartor över Hallands län, som vi kan erbjuda till lågt pris.

Den ena är en s k geografisk karta upprättad år 1718 av ordinarie lantmätaren Johan Söderling. Denne var verksam i Halland från 1685 fram till 1722. Redan 1643 hade kammarkollegiet, som då hade överinseende över lantmätärväsendet, utfärdat en instruktion som angav hur lantmätarna skulle upprätta geografiska kartor och vad dessa skulle innehålla. Instruktionen innehöll också en lista över karttecken som skulle användas. En fylligare instruktion kom år 1688 och denna har således legat till grund för upprättandet av kartan. (I samma instruktion förbjöds lantmätarna att sälja sådana kartor till enskilda men det torde inte gälla nu).

Den andra kartan har upprättats av Per Borgh år 1781. Han var kommissionslantmätare i Halland 1774-1779. Därefter blev han kronoinspektor för bränneriet i Halmstad. Han har i denna egenskap redovisat kronobrännerierna i provinsen. Det kan nämnas att ordinarie lantmätaren Georg Marin år 1779 klagade över att det av lantmätaren sedan 1740 disponerade rummet på Halmstads slott "vid regalebränneriinrättningens början, lantmätaren ovetande, blivit intaget av bränneribetjäningen". Först år 1785 fick man ett nytt utrymme för lantmäterikontor i Halland i stället för det "ockuperade".

Efter denna presentation av originalen återstår att säga att kopiorna är utförda i fyrfärgstryck på papper av hög kvalitet (120 g Tre kronor). Tryckningen har utförts av Trydells tryckeri i Laholm. Priset för vardera kartan är 38 kronor inklusive moms.

Beställningar kan sändas till Lantmäteriet, att. Marianne Gustavsson, Kyrkogatan 13, 302 42 HALMSTAD.

Ove Borgström

Besk.
13.4.83

1700-talskartor från Halland rik kulturskatt i lantmäteriarkivet

Det finns en rik kulturskatt i lantmäteriarkivet i Halmstad. De 80 000 akter, som finns, innehåller vardera minst en karta alltifrån 1600-talet till våra dagar. Nu skall kartorna bli mer tillgängliga och bli kommer allmänheten att få chans att förvärva kopior av äldre dyrgripar.

Stämmer inte terrängen med kartan, så är det kartan som gäller, påstod en nitisk löjtnant vid en genomgång inför en fältövning. Men visst stämmer kartorna, åtminstone numera. Det kan överlantmätare S Ove Borgström i Halmstad gå i god för.

Hur det är med de allra äldsta kartorna, de från 1600-talet, vet man kanske inte med säkerhet. Men de kan vara intressanta för det, ty på dem finns ofta symboler som bör vara av intresse för många, kanske framför allt för hembygdsforskare.

Tillgängliga

Lantmäteriet i Halmstad har tagit fasta på en idé, som först utvecklades av kollegerna i Luleå. Det handlar om att göra äldre kartor tillgängliga för allmänheten. Inte bara så att man kan få gå till lantmäteriet och studera - för det får man gärna - utan man kan också i fortsättningen få köpa med sig en kopia hem.

Initiativet till den här kartkopieringen i Halmstad har tagits av ingenjör Roland Wiksten och han fick snabbt stöd av överlantmätare Borgström.

I lantmäteriets arkiv finns åtskilliga kartor med oskattbart kulturhistoriskt värde och det är sådana vi nu har börjat ta kopior av, berättar Roland Wiksten.

Till en början har det blivit ett par av de äldsta kartorna över Halland, men finns intresse kommer vi att fortsätta, säger Ove Borgström.

Den ena är en sk geografisk karta, upprättad år 1718 av or-

dinarie lantmätaren Johan Söderling. Denne var verksam i Halland åren 1685 - 1722.

Redan 1643 hade kammarkollegiet, som då hade överinseende över lantmäteriväsendet, utfärdat en instruktion som angav hur lantmäternas skulle upprätta geografiska kartor och vad dessa skulle innehålla. Instruktionen innehöll också en lista över karttecken som skulle användas.

En fylligare instruktion kom 1688 och denna har legat till grund för upprättandet av den söderlingska kartan.

- Det bör som en kuriositet nämnas, att lantmäternas i samma instruktion förbjöds att sälja sådana kartor till enskilda. Nu går lantmäteriet istället ut och säljer just sådana kartor, så den gamla bestämmelsen har förmodligen upphört att gälla.

Kronobrännerier

Den andra kartan har upprättats av Per Borgh år 1781. Han var kommissionslantmätare i Halland 1774 - 1779 och blev därefter kronoinspektör för bränneriet i Halmstad, berättar överlantmätare Borgström. Borgh har i denna egenskap redovisat kronobrännerierna i provinsen.

Det kan fö nämnas, att ordinarie lantmätaren Georg Marin år 1779 klagade över att det av lantmätaren sedan 1740 disponerade rummet på Halmstads slott "vid regalebränneriinrättningens början, lantmätaren ovetande, blivit intaget av bränneribetjäningen".

Den förre lantmätaren vägrade mao att lämna sitt

tjänsterum när han bytte syssla.

Tjänsterummet var beläget i tornet på slottet i Halmstad och var kanske inte helt idealiskt, ty i dess mitt fanns skorstenen och när den behövde sotas gjordes det från rummet med ty åtföljande sotregn över dokumenten. Det var dock tjänsterum för lantmätaren, det tillkom 1785 och sedan dess har lantmäteriet i Halmstad haft ämbetslokaler.

En karta från år 1666 över Sperlingsholms ägor hör till dyrgriparna på lantmäteriarkivet. Och dit kom den tack vare att dåvarande landsantikvarien Erik Salvén fann den bland handlingar på Sperlingsholms gårdsarkiv.

Fyrfärgstryck

- Vi har funnit att intresset bland hembygdsforskare och andra för gamla kartor och handlingar blivit allt större och vill på detta sätt hjälpa dem, säger överlantmätare Borgström.

De två kartor, som nu kopieras, är utförda i fyrfärgstryck på papper av hög kvalitet och då priset för en sådan är lågt kan man räkna med att de kommer att ha god åtgång.

1983 mars

Medlemmar inom
Hembygdsföreningar och
Hembygdsghillen

Som medlem av hembygdsförening och därmed intresserad av hembygdsfrågor har överlantmätarmyndigheten härmed nöjet att erbjuda Er köpa tryckta kopior av gamla Hallandskartor.

Utöver de uppgifter som står att hämta ur den beskrivning som överlantmätare S Ove Borgström upprättat kan följande nämnas.

Vardera kartan är tryckt i fyrfärg med ytterformat 46x64 cm. Bildformatet för "1718 års Geografiska" är 40x60 och för "Kronobrännerkartan" 42x55, vilket i bägge fallen är lika med naturlig storlek.

Ett förminskat exemplar av vardera kartan bifogas här för att ge den presumtive köparen en uppfattning av kartornas utseende. Dessa förminskningar kan naturligtvis inte ge full rättvisa åt trycket. Detta beror inte enbart på grund av skalförändringen utan i lika hög grad på det förenklade kopieringsförfarandet (elstatkopiör). Så t ex har trycket av "1718 års kartan" i likhet med originalet en brungul ton. Likaså framträder lagningar och fuktfläckar tydligt. Samma är förhållandet med "Kronobrännerkartan".

Vid köp av karta kommer en till format A3 (297x420 mm) förminskad karta i svart/vit att bifogas. På denna kopia kommer all svåräst text att ha "översatts" till modern svenska och skrivits med tydlig maskinskrift eller textats. Den nu nämnda kopian ("1718 års Geografiska") kommer i likhet med de i detta brev bifogade att kopieras i elstatmaskin. "Kronobrännerkartan" kräver ej någon "översättning".

Som förut nämnts är priset för vardera kartan 38 kronor inkl moms och frakt. Vid beställning av fler än 20 kartor lämnar vi viss rabatt. Uppgift härom lämnas vid telefonförfrågning.

Vi kan också leverera kartorna inramade i en brunlaserad ca 15 mm bred träram. Pris per styck 128 kronor. Dessutom tillkommer 20 kronor i frakt och emballagekostnad för varje försändelse om högst 3 inramade kartor. Vid beställning av fler än 3 inramade kartor blir exp. avgiften högre.

Beställningar kan göras å den bifogade beställningsblanketten.

Dessutom kan beställning göras per telefon varvid någon av nedan nämnda personer bör efterfrågas

assistent Marianne Gustavsson	035/13 21 57
ingenjör Birger Borvén	035/13 21 38
ingenjör Roland Wiksten	035/13 21 97

För den som vill se kartorna finns de att tillgå på följande platser

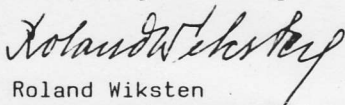
Överlantmätarmyndigheten
Kyrkogatan 13, Halmstad

Lantmäteriets lokalkontor
Nygatan 33, Falkenberg

Varbergs lantmåteridistrikt
Norrdalsgatan 18, Varberg

Kungsbacka lantmåteridistrikt
Kollavägen 1, Kungsbacka

Med vänliga hälsningar

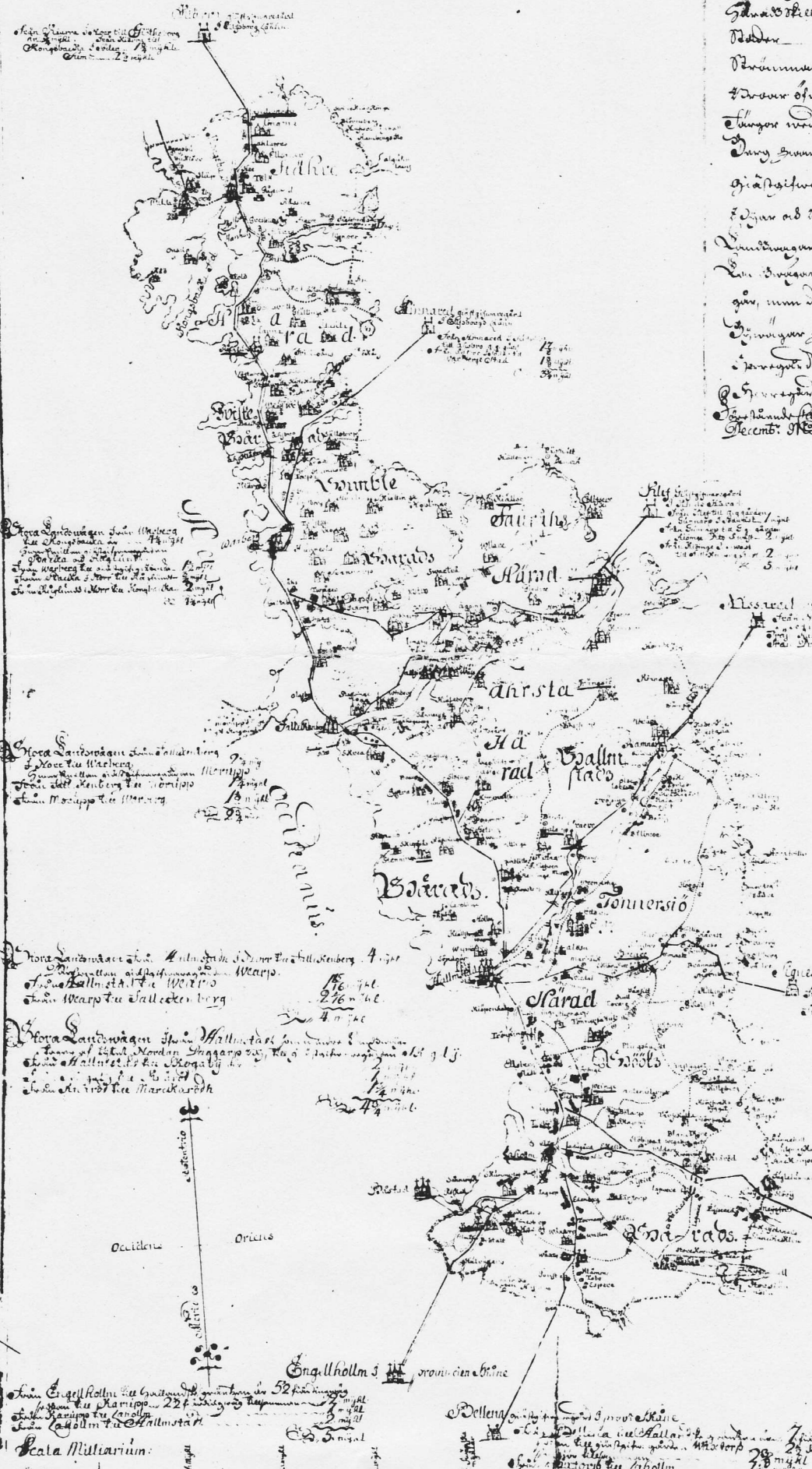

Roland Wiksten

*Geographische Carta über provincien Hallenst., vngelände Sundswemens ad oia Reichthümer derselben her beschriben verordnet und transportirt etc. Datum Rom die 4 Junij 1692. Haupt Characterone observirte in ordinari Modell; Tom III. Gröbste Karte über die Provinz Hallenst. von Herrn Major und General Henrich Johann von Arnim. Gedruckt bey Joh. Wolffgang in Halle Anno 1718.
 Cartae complectens partem: 27. Junii 1783. P. heri solum mit et Johann Scheffer 1718.*

Characteres Explicatio Notariorum

- Landesgränzen*
- Gewässerscheidt*
- Wälder*
- Burgen und Festungen*
- Thürme und Thürme*
- Städtischer Wappenstein*
- Gräflich-wappenstein*
- Wälder als Waldgränzen*
- Waldungen die Pflanz für Kinder gränzen*
- Ein Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Ein Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*
- Wälder zwischen jungen Wald Köpfen*

*Einige Erläuterung zu den Karten...
 1. Die Karte ist nach den neuesten Vermessungen...
 2. Die Wälder sind nach ihrer Art...
 3. Die Städte sind nach ihrer Größe...
 4. Die Flüsse sind nach ihrer Länge...
 5. Die Berge sind nach ihrer Höhe...
 6. Die Wasserwerke sind nach ihrer Art...
 7. Die Eisenwerke sind nach ihrer Art...
 8. Die Salzwannen sind nach ihrer Art...
 9. Die Salzwerke sind nach ihrer Art...
 10. Die Salzwerke sind nach ihrer Art...*

Charta.

for utvijfja
 tillämnade Lagerställen,
 för
 Kalmstads Krono Drännerie-Byll,
 wärkning, så väl som de redan stadgade
 uti
 Hallands Höfdinge Dome
 upptädd Ar 1781, af *Strömqv*

- Tecknens Uttjyning*
- Städer
 - Socken kyrkor
 - Säterier
 - Giffgiffwars Sördar
 - Lagerställe
 - Krono Drännerie

1 1/2
 Smänska
 Milar